

Staff Benda Bilili

Très Très Fort (craw51 cd)

Press Book Netherlands

crammed *discs*

Table of contents

- 1) NRC feature (p. 3)**
- 2) De Volkskrant feature (p. 4)**
- 3) De Volkskrant feature (pp. 5-7)**
- 4) De Trouw Cannes feature (pp. 8-9)**
- 5) De Trou feature (p. 10-11)**
- 6) Vrij Nederland Cannes feature (p. 12)**
- 7) Mixed feature (pp. 13-18)**

Coco Ngambali in zijn rolstoel, gitarist van de Congolese groep Staff Benda Bilili Foto's La BelleKinoise

Een kleine stoet rolstoelen met zwarte mannen in felrode jacks trekt door het Bella Congressentrum in Kopenhagen, dit jaar handelsplaats van de internationale wereldmuziekbeurs Womex. Grijnzend van oor tot oor laveren ze behendig langs de lange lanen met stands waar de wereldmuziekindustrie haar waar aanbiedt en heffen links en rechts blij duim of vuist in de lucht. Staff Benda Bilili, een Congolese band van door kinderverlamming getroffen straatmuzikanten, ex-sjacheraars en een door hen geadopteerd zwerfkind, komen in de Deense hoofdstad de Womex Award 2009 in ontvangst nemen.

Ik had ze ronkend op hun gemotoriseerde driewielers zien komen aanrijden. De motor-duivels zoals ik ze van de promobeelden ken, lijken onthoemd in de ziekenfondskarretjes. De groep krijgt de prijs voor zijn muziek, een mengeling van traditionele rumba of soukous, blues, reggae en funk, die, aldus directeur Gerald Seligman, „na de zware jaren die Congo achter de rug heeft, een geweldige wederkerig betekend van haar sterke muziektraditie die internationaal en in Afrika zelf zo toonaangevend was”, maar vooral „vanwege hun opzienbarende levensverhaal, geest en veerkracht”.

Een trofee voor levenswerk dus. Voor het overleven als gehandicapte in downtown Kinshasa. De muziek diende als wapen in de door oorlog en plundering geteisterde stad van 7,5 miljoen inwoners met meer dan 400 verschillende bevolkingsgroepen – een sociale hogedrukpan, waar het recht van de sterkste geldt.

„Staff, dat is Darwin”, zegt cineast Florent de la Tullaye. „Een zwak organisme redt het niet in die stadsjungle.” Samen met partner Renaud Barret hoorde hij de band in 2004 op een nacht toevallig buiten een chique restaurant voor expats spelen, tijdens het draaien van hun documentaire *Jupiter's Dance*. De Franse filmmakers, die diep in het broeiest van ritmes van Kinshasa doken, raakten zo onder de indruk van hun muzikale ambitie en doorzettingsvermogen dat ter plekke een nieuw filmplan ontstond. Uiteindelijk volgden ze de groep vijf jaar en beoefden: „Op een dag staan jullie in Europa.” In de tussentijd coachten ze de band, pitchten ze hun muziek met teaserfilmpjes op YouTube en

vonden ze een platendeal bij het Belgische label Crammed. Geen gouden bergen dus. De Staff maakt nu de eerste grote Europese tournee en in maart 2010 komt de documentaire uit. *Benda Bilili* gaat hij heten, „schiet het plaatje af” in het Lingala. Vrij vertaald: kijk verder dan de buitenkant.

Tien jaar nadat de eerste Womex-prijs in 1999 werd uitgereikt, aan de Cubaanse musicus Juan de Marcos en World Circuit producer Nick Gold voor de glorieuze comeback van de Cubaanse son met de Buena Vista Social Club, heeft de wereldmuziek er een nieuw knuffeldier bij. Het woord is aan een weerbaar zwart collectief van gehandicapte muzikanten uit Congo. Eerder dit jaar werden er op de wereldmuziekpodia bescheidener triomfen gevierd door de blinde Aboriginal singer-songwriter Gurrumul, en het eveneens blinde Malinese duo Amadou & Mariam.

Willen we dit wereldmuzieksprookje niet te graag geloven? Gaat dit nog wel over muziek of is het balsem voor onze westerse ziel? Ook een neokoloniale kronkel zit me dwars. „Womex is zo wit”, hoorde ik een Nederlandse programmeur bij een *speeddate* grappen tegen een van de weinige zwarte collega's op de beurs. „Het gaat over een Franse agent die een Afrikaanse groep aan een Duits theater probeert te verkopen.”

Maar die reserves laat ik in één klap varen wanneer Staff Benda Bilili, tijdens het Womex-slotgala waar de band zijn prijs krijgt uitgereikt, het eerste nummer inzet. Het is niet te vergelijken met wat ik op het net verschenen album *Très Très Fort* hoor. Live is het super, supersterk. Het gaat hier over iets anders. Over energie. Levensdrift die overdoordert en verleidt. Het ritme van een continent. Waarvan de basis getoverd wordt uit een drumkit die een bric-à-brac is van stukjes hout, bamboe en oud ijzer. Staff Benda Bilili is het plezier van muziek door je lijf voelen stromen en je er zonder meer aan over te geven. Het samenspel van lichaam en geest in één kortstondig totaalmoment, hier en nu. Dansen heet het.

Ik deed het veel, doe het te weinig. De onlangs overleden Claude Lévi-Strauss beschreef deze totaalervaring als „een exaltatie van volledige vervulling, dat een groot gevoel van dankbaarheid geeft”. Ik zie het in de gezichten om

me heen. Ik spring op uit mijn stoel en met mij de halve zaal. Zelfs de breakdance-zonder-benen-act van zanger Djunana Tanga-Suele die zich vanuit zijn rolstoel dansend op zijn onderlijf op toneel laat vallen is niet zo pijnlijk als ik vreesde, bij het zien van de lol waarmee hij het doet.

„De muziek beleeft zich in mij”, schreef Levi-Strauss. „Ik beluister mezelf door haar heen.” Dans en ken uzelf.

‘On entre OK, on sort KO’. Ofwel: je komt OK binnen en je staat KO weer buiten. Het was het devies dat de in 1989 overleden Franco, godfather van de Congolese Rumba, meegaf aan zijn TPOK Jazz, zijn Tout Puissant – oppermachtige – Kinshasa Jazzorkest. Bij de Staff Benda Bilili voel je eenzelfde slagkracht. Het nummer *Moziki* is met zijn swingend verweven gitaarlijnen duidelijk schatplichtig aan 'gitaartovenaar' Franco die vanaf de jaren zestig Afro-Cubaanse en Congolese ritmes met elkaar liet versmelten. Franco vertaalde de Cubaanse pianosolo's naar de elektrische gitaar tot een hypnotiserende beat die de hele wereld veroverde.

Staff Benda Bilili heeft nog één extra troef, één extra snaar die betovert. Puntig en fel klinkt ze door de melodie van de andere twee gitaren heen. Hoog en bij vlagen zo vals dat het een aard heeft. Maar ze zorgt voor een swingend contrapunt. De dissonant wordt plukkend en met enorme flair gespeeld door het jongste bandlid, Roger Landu (18), op zijn zelf geknutselde éénsnarig harpje, de satongue. Het instrument bestaat uit een stukje elektriciteitsdraad gespannen tussen een boogje satonguehout en een conservenblikje.

„Roger hebben we met zijn instrument van de straat gehaald toen hij twaalf was”, vertelt Ricky Libaku (59), oprichter en spil van de band, kleermaker, monteur en sigarettenverkoper. „Hij was een shegue, zwerfkind. We hebben hem onder onze hoede genomen en opgeleid in de muziek.” Shegue is een verbastering van Che Guevara, die in 1965 aan de zijde vocht van Laurent Kabila, de vader van de huidige president Joseph Kabila. De naam shegue verwijst naar de guerrillalook van ex-kindsoldaten die door de Congolese hoofdstad struinen. Ricky Libaku is trots op Roger en zijn uitvinding. „Het is eigen-

CONGOLESE ROLSTOELBAND STAFF BENDA BILILI IS DE NIEUWE SENSATIE IN DE WERELDMUZIEK

Driewieler met vleugels

De Congolese band Staff Benda Bilili verovert de Europese podia met zijn mengeling van rumba, blues, reggae en funk. De bandleden zijn allemaal gehandicapt maar zien dat niet als een beperking. „De benen zijn naar de mallemoeren, maar de kop werkt.”

ERNESTINA VAN DE NOORT

lijk een soort van pijl en boog, een wapen, maar Roger heeft er bij ons een Afrikaanse gitaar van gemaakt.”

Het logo van de band is een driewieler met vleugels geflankeerd door twee gitaren die als sterren in de lucht hangen. Nu ligt Europa bijkans aan hun voeten. Hadden ze deze vlucht voorzien, gedroomd? „C'était catastrophique”, herinnert Libaku zijn eerste Europese voorproefje vorig jaar in Frankrijk. Rampzalig? Dat is slang voor 'totaal geweldig', schiet Vincent Kenis te hulp, de producer die met zijn mobiele opnamestudio naar de repetitieruimte van de band reisde, een open plek bij de dierentuin van Kinshasa.

Het album *Très Très Fort* werd buiten opgenomen met een dozijn microfoons, een laptop en 100 meter kabels die illegaal werden aangesloten bij een bar in de buurt. Hier en daar kwaakt er op de cd op de achtergrond een pad mee. Libaku: „Toen we onze cd hadden opgenomen, wist ik wel zeker dat we op een dag in Europa zouden belanden. We speelden eigenlijk altijd al voor *les blancs* in Kinshasa, het waren vooral de blanken die naar ons kwamen luisteren. Dat komt doordat we *musique internationale* maken, daar houden ze van. Vroeger speelden we wel *musique typique*, zoals Ndombolo (Congolese popvariant van de soukous, EvdN). Maar we kregen vaak te horen: 'Jullie invaliden, komen daar met krukken aanzetten, kunnen niet dansen, komen altijd te laat.' Dus toen zijn we internationale muziek gaan maken. We mengen James Brown, Bob Marley, onze grote helden met onze eigen Franco en Tabu Ley Rochereau. Dat is onze sound.”

Is hij niet bang dat het imago als gehandicapten bij hun ontvangst hier de overhand zal hebben over de muziek? Libaku, gedecideerd: „*Ah non, les membres, c'est foutu, mais la tête travaille.*” Hij drukt zijn Dolce&Gabbana-zonnebril stevig bovenop de witte gebreide muts. „De benen zijn naar de mallemoer, maar de kop werkt. Wat koop je voor medelijden? Dat heb ik gisteren nog gezegd in een tehuis voor gehandicapten hier in Kopenhagen waar we speelden. Je moet niet bij je invaliditeit gaan neerzitten, maar de handen uit de mouwen steken. Gehandicapten moeten werken. Dat maakt je sterk.

„Vroeger verdienden we ons brood met onze

mobiele winkeltjes op onze driewielers op de veerboot tussen Kinshasa en Brazzaville. Dat was een lucratief handeltje, want Mobutu had ons gehandicapten vrijgesteld van uitvoerbelasting. We smokkelde ook wel eens wat. En nu verdienen we ons geld als muzikanten hier in Europa.”

Met het geld dat ze gaan verdienen wil Libaku in de toekomst een centrum laten bouwen voor de shegues. „Een groot huis met vier, vijf, zes verdiepingen, met werkruimtes waar ze een beroep kunnen leren, zoals kleermaker. En met een podium, instrumenten, zodat we ze ook in de muziek kunnen opleiden. Dat is Staff Benda Bilili.” De groep eromheen valt onmiddellijk in koor met de strijdkreet in: ‘Très, très fort.’

De teksten van Staff Benda Bilili gaan over slapen op karton, over de zware man die vis uit de diepvries eet of rijst toegeworpen krijgt als een vogeltje in het nest. De muziekgroep spoort

ouders aan hun kinderen in te enten tegen polio en stelt zijn eigen lot ter voorbeeld. „Ja, we willen de mensen wakker schudden”, zegt Libaku. „Met onze muziek een boodschap sturen. Bijvoorbeeld: wij zwarten hebben hier goud, diamant, kobalt, zoveel delfstoffen, rivieren vol vis, maar we weten niet hoe we onze rijkdommen moeten exploiteren. We willen de mensen de ogen openen.” Maar, voegt hij er snel aan toe, „we doen niet aan politiek, hoor. Onze nieuwe president is orde op zaken aan het stellen, het land aan het opbouwen. Hij steekt de handen uit de mouwen. Kabila is de *Cinq Chantiers*. Bij ons wordt het net zoals bij jullie, rustig en met goede wegen.”

De Congolese president beloofde bij zijn aantreden in 2006 het land op vijf 'bouwterreinen' aan te pakken: infrastructuur, werkgelegenheid, onderwijs, water en elektriciteit en gezondheid. Er is nog weinig van terechtgekomen, meent Florent de la Tullaye. „Maar wat wil je, het land komt net uit een oorlog. Wat je Kabila kan meegeven, is dat hij de eenheid in het land heeft bewaard en Congo niet uiteen is gevallen in een oost en west.” Hij begrijpt Ricky Libaku wel. „Congolezen zijn nogal lichtgeraakt waar het de politiek aangaat, hij wil geen gedonder als hij terugkomt.” En, lacht hij, „vergeet niet dat als je een ster bent in Congo, of een voetballer, de president je nog wel eens een huis wil geven, of een auto.”

Speciale driewielerpaden voor gehandicapte musici zou ik de president voor zijn infrastructuurplan willen aanbevelen. In Kin la Belle (de schone) of Kin la Poubelle (de afvalbak), zoals Kinshasa wel spottend genoemd wordt, weet Staff Benda Bilili aan de onveranderlijkheid van de fysieke en materiële gebreken van alledag te ontsnappen. Ze tekenden zichzelf vleugels en geloofden erin. Hiervoor kunnen ze een constante bron van goud in hun geschiedenis aanboren: muziek. Het ritme in het Afrikaanse lijf is een onvervreemdbare rijkdom. Wij kunnen eruit putten, lenen, jatten, erop meedeinen, springen, hopen, maar voor de rest hebben we het toekijken.

Staff Benda Bilili treedt op 28 november op in RASA Utrecht en tijdens het Contrabanda! Festival, Bimhuis Amsterdam op 29 november.

Benda Bilili, de film: www.myspace.com/bellekinoise

Gitarist en zanger Coco Ngambali en bandleider Ricky Libaku, op achtergrond Roger Landu

Staff Benda Bilili staat als een huis op Le Guess Who?

cransel 2 discs

Na vijf maten is de rolstoel vergeten

REPORTAGE

Een Congolese band bestaande uit dakloze gehandicapten verzorgde een overdonderend goed optreden op het Utrechtse festival Le Guess Who?.

Van onze verslaggever
Robert van Gijssel

UTRECHT Een zanger die op het podium uit zijn rolstoel klettert, er door drie man uit het publiek weer op wordt gezet, er nog eens uit rolt om dan maar vanaf de planken verder te zingen. De microfoonstandaard die naar beneden wordt bijgesteld, een band die erbij staat te kijken of het allemaal volstrekt normaal is.

Er gebeurt wat zaterdag bij het eerste Nederlandse optreden van het Congolese Staff Benda Bilili in zaal Rasa, een concert ingebed in het vierdaagse Utrechtse popfestival Le Guess Who?. De band bestaat uit dakloze en gehandicapte Congolezen die zich ophouden rondom de dierentuin van hoofdstad Kinshasa, en op straat muziek maken om geld op te halen.

Staff Benda Bilili speelt vanuit zelf gebouwde driewielers op een junkyard-instrumentarium van conservenblikken en versleten gitaren, en liet zich dit jaar door westerse oren ontdekken en op plaat uitbrengen. *Très Très Fort* werd een kleine sensatie in wereld- en popkringen, met prachtige Afrikaanse ballades, catchy rumba, reggae en funk, maar natuur-

lijk ook met het verhaal achter de plaat, de polio, de levensnood in Kinshasa.

Bij de eerste westerse tour van Staff Benda Bilili ben je dus beducht voor de gimmick, de krukken op het podium en het drumstel van lege blikjes. Gaat het verhaal aan de haal met de muziek? Maar na vijf maten lost die hele romantische entourage op in een overdonderend goed optreden, kunnen de rolstoelen bijna worden vergeten en is het inderdaad heel gewoon dat een zanger afen toe eens uit de zitkussens glijdt.

Aanjager van de band is de 17-jarige Roger Landu, niet gehandicapt maar als zwerfkind door de groep geadopteerd. Landu bespeelt een zelfgemaakt eensnarig harpje, van een boog hout in een leeg melkblik. In uptempo nummers als *Avramandole* laat Landu het nylon gieren, in de meeslepende Afrocubaanse rumba *Moto Moindo* kweelt de harp bijna pijnlijk mooi en net niet vals rond de melodie. Hoe de ritmesectie hierbij perfect rollende funk haalt uit een akoestische bas met gaten en een kist met blikjes, is een godswonder.

Maar het indrukwekkendst is de licht hese samenzang van bandleiders Ricky Likabu en Coco Ngambali naast de hoge en funky vocalen van de man die niet in zijn stoel kan blijven zitten. Strak en opzweepend in bandanthem *Staff Benda Bilili*, hemeltergend tragisch in *Polio*. De band speelt en staat in Rasa als een huis, ondanks de krakende fundamenteën.

De festivalorganisatie van Le Guess

Who? was uiteraard zielsgelukkig dat het Staff Benda Bilili, net dit weekeinde beschikbaar voor Nederland, kon tekenen. Tegelijk werd het met de Congolezen nog moeilijker uit te leggen wat nu eigenlijk de festivalopvatting was.

Begonnen in 2007 als een meerdaagse Utrechtse viering van avontuurlijke popmuziek uit Canada, waaierde het festival dit jaar uit naar Afrika dus, naar Scandinavië, naar country, folk en dance. Een lijn ontdekken in de programmering was ondoenlijk, met etherische en apocalyptische Zweedse artpop van Moon & Sun in de gehuurde werfkelder Kargadoor, met gevestigde Canadese pop van The Tragically Hip, zanger Evan Dando van The Lemonheads en Patrick Watson in Tivoli, spijkerharde en hondsgemene country van Deer Tick in Ekko, en freakfolk van Six Organs of Admittance in De Helling.

'Le Guess Who Cares', zal de organisatie zeggen: de zalen zaten prettig vol, voor de grote namen én voor de spannende ontdekkmuziek, de sfeer was er warm en geweldig en Utrecht werd vier dagen bedolven onder – zeg dan maar gewoon – goede en oprechte popmuziek. Hoe breed ook het format is geworden, Le Guess Who? staat in twee jaar heel knap op de popkaler als een niet meer te missen muziekfeest: bijna vijftig bands, zo maar rond een guur herfstweekeinde in november.

Le Guess Who?, 26 t/m 29 november, diverse locaties in Utrecht.

DE VOLKSKRANT
MAANDAG 30 NOVEMBER 2009

De Congolese band Staff Benda Bilili zaterdag op het festival Le Guess Who?

in Utrecht.

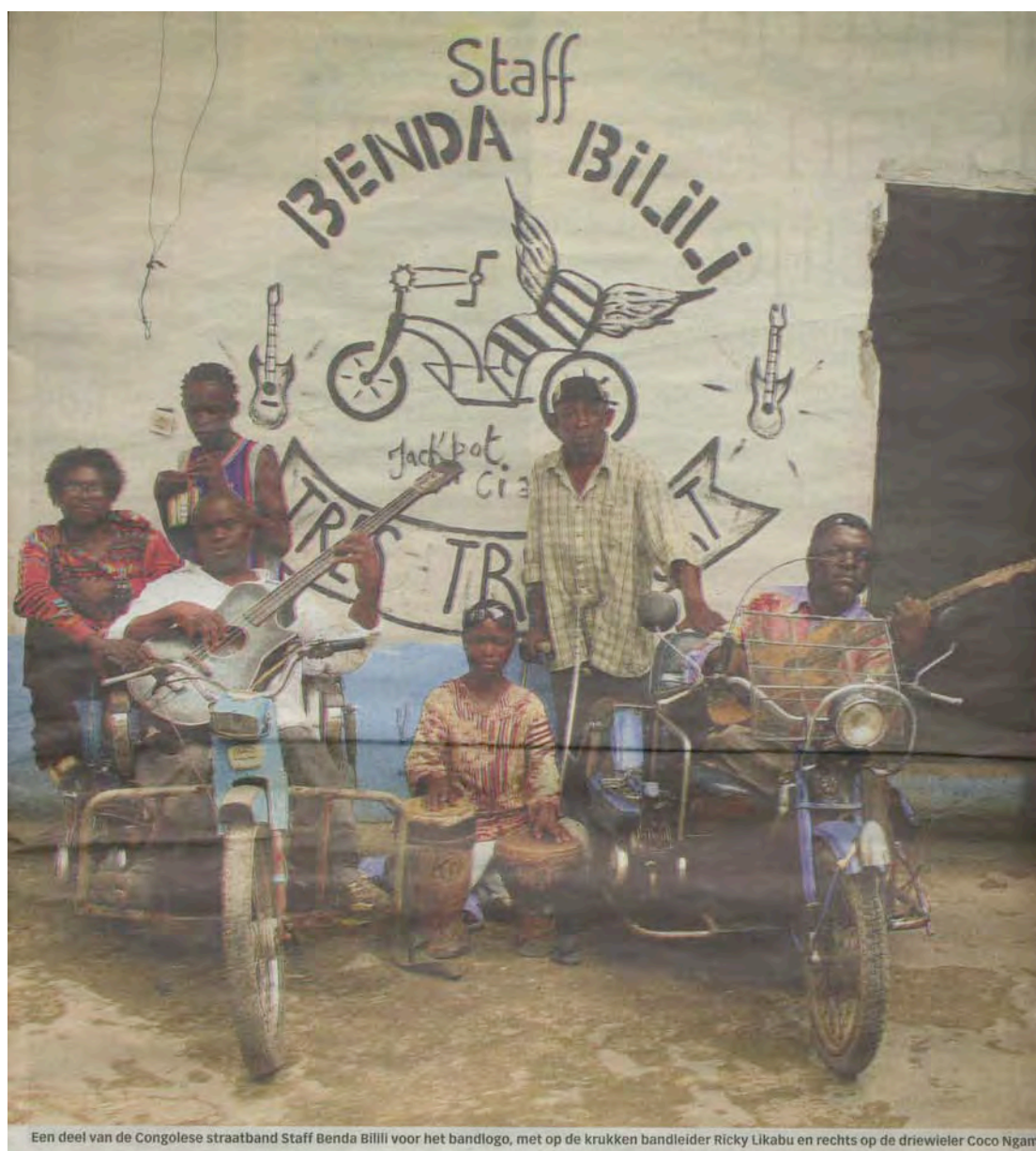
Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

PROFIEL STAFF BENDA BILILI, CONGOLEES VOOR 'KIJK VOORBIJ HET UITERLIJK'

Samen met de kikkers

De straten rond de verloederde dierentuin van Kinshasa, daar houdt Staff Benda Bilili zich gewoonlijk op. Nu gaat de groep gehandicapte en dakloze straatzangers, die de moed erin houdt met wonderschone liedjes, de wereld over.

DOOR **ROBERT VAN GIJSEL**

Een deel van de Congolese straatband Staff Benda Bilili voor het bandlogo, met op de kruiken bandleider Ricky Likabu en rechts op de driewieler Coco Ngamit

De sologitaar valt het eerst op in de muziek van de Congolese band Staff Benda Bilili, nadat je natuurlijk al drie keer was uitgelegd over de bandnaam, bij het bekijken van de cd-hoes.

Deze vreemd huijende gitaar, of... gitaar? Snerpende metalen jankgeluidjes die de hoogte inschieten en weer terugglubberen, 'noten' die steeds zo rond de juiste toonhoogte zweven maar die nooit exact raken. Een fretloze dobro, proberen je oren. Of een ijzeren, pizzicato gespeelde viool misschien.

De bandfoto's bij de cd *Très Très Fort* moeten uitsluitend geven. Veel bandleden met 'gewone' gitaar en bas, allen gezeten in rolstoelen en driewielers, maar op een van de foto's zien we de niet-gerolstoelde Roger Landu, een 17-jarige *shégue*, een straatkind, met zijn zelfbouwinstrument dat hij een *satongue* noemt: een elektriciteitsdraad gespannen aan een houten boogje, gestoken in een blik voor poedermelk. Roger tokkelt aan de snaar, trekt aan de boog om te spannen en laat hem vieren om te ontspannen. 'Satongue' moet wel zo iets betekenen als 'schroothoopharpje'.

Dan naar de volgende verbazing in het gedragen en bedwelmend zoet gezongen Afro-Cubaanse liedje *Pollo* – over de ziekte die het merendeel van de bandleden hard heeft getroffen: de kikkers. Een stuk of dertig stevig doorkwakende kikkers die de zang van bandleider Ricky Likabu amfibisch begeleiden. Een subtiel ingemixt kwaakkoor is het niet, zeker geen ideeetje van een bijdehante producer die wat lokale ambiance onder het bandgeluid wilde leggen. Nee, die kikkers kwaken zoals ze altijd kwaken 's avonds om en nabij de wijk Centre Ville, rond de verloederde dierenruin van Kinshasa waar Staff Benda Bilili immer rondhangt, slaapt op kartonnen platen, en waar *Pollo* net als de rest van de plaat in een paar takes is opgenomen. Niet in de studio, maar

op een laptop aan een ergens frauduleus ingeplugd verlengsnoer, onder de sprankelende Afrikaanse sterrenhemel.

Staff Benda Bilili, Congolees voor 'kijk-voor-bij het uiterlijk', of letterlijk vertaald: 'schuif naar voren wat verborgen is'. Ofwel, de Kijk Verder Band, een groep gehandicapte en dakloze straatzangers en -muzikanten die de moed erin houdt met wonderschone liedjes gespeeld op een geïmproviseerd instrumentarium: de eensnarijge satongue dus, *bang-on-a-can* percussie en opgelapte gitaren, vanuit de rolstoel.

Want dat 'Kijk Verder' in de bandnaam betreft natuurlijk de lichamelijke staat van de muzikanten. In *Pollo* zingt Ricky Likabu: 'Ik ben geboren als een sterk man, maar polio heeft me kreupel gemaakt. En kijk nu naar me, ik zit vastgeschroefd op mijn driewieler. Ik ben de man met de knukken geworden.' Verder wil Ricky Likabu in dit smartelijke lied vooral niet klagen, want 'het leven in Kinshasa is toch wel keihard, of je nu gehandicapt bent of niet', maar toch roept hij Congolese ouders in *Pollo* op het goede te doen: 'Ga naar het vaccinatiecentrum.'

Handicaps, heten de Congolese politioelachtoffers die als outcast leven in de harde en gewelddadige stad Kinshasa, en zijn veroordeeld tot sjacheren en hosselen, het dealen van illegale alcohol aan nachtelijk zwervend volk vanuit driewielers als pickup-rolstoelen.

Zangers en bandleiders Ricky Likabu (55) en Coco Ngambali (50) hadden naast hun kruimelcriminele leventje een bijbaan en een grote liefde: de muziek. Sinds het optreden van de Amerikaanse soullegende James Brown in Kinshasa, in 1974, was heel Congo sowieso muziekgekeerd worden, liet Likabu vorig jaar per e-mail aan muziekjournalisten weten. 'Wij hadden altijd geluisterd naar onze eigen muzikale vaders als Franco Luambo en diens band OK Jazz, maar toen de zwarte Amerikaanse

muziek hier arriveerde, eind jaren zestig, was dat een openbaring. James Brown werd de grote inspirator na zijn optreden in Kinshasa.'

Zo mengden de van oudsher gespeelde rumba en Afro-Cubaanse ritmes in Kinshasa met funk en soulgrooves, en later, na het Afrikaanse bezoek van die andere grootheid Bob Marley, met reggae. De *handicaps* Ricky en Coco legden zich toe op deze nieuwe Congo-sound, en zongen hun sublieme warm-Afrikaanse rumbaliedjes en latin, soul en reggae voor restaurants en bars, maakten een klein maar groeiend inkomen als straatmuzikant.

Staff Benda Bilili, werd de bandnaam, en de groep werkte als een magneet op andere gehandicapten rond de zoo, en op straatkinderen als Roger. Staff Benda Bilili werd een collectief, met een basis van een achttal zangers en muzikanten en een wisselende aanwaaibezetting van velen, en uiteindelijk een lokale bekendheid, een fenomeen dat je als Congolees eens gezien moest hebben.

Viif jaar geleden liepen twee Franse filmmakers, die Kinshasa als werkgebied hadden gekozen, tegen de groep aan. Renaud Barret en Florent de la Tullaye lieten het na de wonderbaarlijke ontmoeting niet bij het doneren van een paar munten, maar wierpen zich op als beschermheren van de

Roger Landu, met zijn *satongue*.

band, bezorgden de groep een platen-deal. En Staff Benda Bilili werd met de camera gevolgd; prachtige videoclippen verschenen op Youtube. Films waarin de danser en choreograaf van de band, genaamd V-12, liet zien dat je zonder werkzame benen maar met heel sterke armen behoorlijk ritmisch en acrobatisch kunt dansen.

De films werden vorig jaar zomer ineens een aardig internethitje, maar daarvoor was Staff Benda Bilili in Congo al doorgebroken. In 2006 namelijk zong de band in het lied *Allons Voter!* (Laten we gaan stemmen!) half Congo naar de stembus.

Het nummer was verspreid door de missie van de Verenigde Naties in Kinshasa, met als doel de opkomst voor de eerste echte verkiezingen sinds de onafhankelijkheid in 1960 zo hoog mogelijk te maken, en de oproep van Staff Benda Bilili schalde de hele dag uit de Congolese radio's en werd als clip uitgezonden op tv.

Dezelfde Verenigde Naties gaven Staff Benda Bilili later ruimhartig de credits voor het eclatante succes van de verkiezingen, waarvan de opkomst vergeleken met vorige edities met 70 procent was gestegen. Maar de band nam de complimenten niet dankbaar in ontvangst. Staff Benda Bilili beklagde zich zelfs over de fooi waarmee ze waren afgescheept. Acht bandleden hadden allen vijftig dollar

gekregen voor hun verkiezingslied, en dat vond Staff Benda Bilili als royaltiy aan de lage kant. In 2007 klaagde de band de Verenigde Naties zelfs aan, en eiste honderdduizend dollar vergoeding. De kwestie kreeg internationale aandacht in de pers, maar dat mocht niet baten: de zaak *Allons Voter* kwam niet voor, en de VN hebben nooit meer iets laten horen.

Met de debuutplaat *Très Très Fort*, opgenomen door de Belg Vincent Kenis en internationaal uitgebracht door het Belgische label Crammed Discs, kan Staff Benda Bilili nu mogelijk haar gram halen. De plaat is wereldwijd enthousiast besproken, en de platenmaatschappij heeft laten weten dat de band dit najaar een westerse tournee zal aanvangen, waarbij ook Nederland wordt aangedaan. Met rolstoelfietsen en driefwielen het vliegtuig in, maar dat mag geen problemen opleveren. Want, zo zingt de band in *Polio*, 'gehandicapt zijn is niets meer dan een gemoedstoestand'.

DE DEBUUTPLAAT **TRÈS TRÈS FORT** VAN STAFF BENDA BILILI IS UITGEBRACHT BIJ CRAMMED DISCS EN IS NU VERKRIJGBAAR.

DE VIDEOCLIPS VAN DE BAND ZIJN TE ZIEN OP **VX.NL/STAFFBENDABILILI**

'De witte die nog met Franco speelde'

De Belgische producer Vincent Kenis, die de plaat *Très Très Fort* van Staff Benda Bilili met een laptop en een paar microfoons opnam in de tuinen rond de zoo van Kinshasa, was al wat Congolese arbeidsomstandigheden gewend. Kenis is de man achter de cd-serie *Congotronics* (Crammed Discs), waarin platen van Congolese trancegroepen verschenen als Konono No1 en de Kasai All Stars.

Deze bands, die Kenis ontdekte, ontstond voor het Westen en in het geval van Kasai All Stars zelfs oprichtte, laten hun percussieve trancemuziek versterken door megafoons en oude versterkers, en de *distortion* of *overdrive* die dat gammele geheel oplevert, is kenmerkend geworden voor de Congolese 'tradimoderne' muziek.

Kenis was in de jaren tachtig actief in progressieve rockgroepen als Aksak Maboul en The Honeymoon Killers, en kwam midden jaren tachtig in contact met de grote Congolese muzikant Franco Luambo, die in 1989 overleed. Hij speelde tijdelijk mee in diens band OK Jazz, en raakte vertrouwd met de Congolese muzikale structuren die voortkwamen uit

de Afro-Cubaanse traditie. Hij werd in Congo bekend als 'die witte die nog met Franco heeft gespeeld', en zegt zelf in Congo niet als Belg, maar als Congolese muzikant door het leven te gaan.

In die hoedanigheid maakte Kenis kennis met de band Konono No 1, die al vijftientig jaar trancemuziek maakte voor semireligieuze en rituele doeleinden in Kinshasa en omstreken. Hij haalde de band over muziek op te nemen in een provisorische studio, en bracht in 2005 de plaat *Congotronics* uit. De muziek werd een sensatie in westerse avantgarde-kringen, en ging hier door voor Afrikaanse postpunk. Konono No 1 werd op handen gedragen door groepen als Tortoise, en de IJslandse Björk nam muziek op met de band.

Volgens Kenis was het voor het eerst dat een Belg eens iets aardigs had betekend voor de Congolese cultuur. 'Als kolonisator had België zo goed als niets met de cultuur in het land. België is sowieso geen land van cultuur, maar meer een land van chocola en frieten', zei hij vorig jaar. 'In de koloniale tijd heeft België eigenlijk alleen dingen gedaan om de Congolese cultuur te verpesten.'

Weblog Cannes

16 mei 2010

Belinda van de Graaf

Congolese rolstoelband maakt de blits in Cannes

De Congolese rolstoelband Staff Benda Bilili was een van de grote muzikale ontdekkingen van afgelopen jaar, en is nu vereeuwigd in een ontroerende documentaire die deze week met een staande ovatie in Cannes werd ontvangen.

De hoofdrolspelers van de documentaire Benda Bilili.

De hoofdrolspelers van de film, 'Benda Bilili!', waren allemaal aanwezig tijdens de opening van het avontuurlijke parallel programma 'Quinzaine des Réalisateurs'. In hun rolstoelen werden ze het podium opgereden. Voorop Ricky, Coco en Junana, de lichamelijk gehandicapte leden van de band uit Kinshasa die werd geformeerd uit straatmuzikanten en rondzwervende kinderen, en die in 2004 werd opgemerkt door twee Franse documentairemakers.

Renaud Barret en Florent de la Tullaye hadden al twee korte documentaires gemaakt in Kinshasa toen ze op een avond bij de uitgang van een restaurant op de musicerende rolstoelers stuitten. De Franse filmers

beheersten de Congolese taal, het Lingala, en met hun lichtgewicht camera's besloten ze meteen de volgende dag het leven van de muzikanten in de straten van Kinshasa te volgen. Na een jaar kwamen ze terug met wat geld om in een studio opnamen te maken. En na vijf jaar en vele hobbels wat het zover: in maart 2009 verscheen de eerste cd 'Tres Tres Fort' en die viel zo in de smaak, dat Staff Benda Bilili hetzelfde jaar nog begon aan een succesvolle tournee langs Europese muziekfestivals.

Het is een ongelooflijk verhaal, dat vooral de enorme dadendrang van de gehandicapte Congolese muzikanten belicht, en ook eens een ander beeld van Congo laat zien. Natuurlijk raakte dit Afrikaanse land de afgelopen veertig jaar totaal uitgeput door dictatuur, burgeroorlog, poliovirus, noem maar op. De straatarme hoofdstad Kinshasa telt circa tien miljoen inwoners, waaronder zo'n honderdduizend straatkinderen.

Roger is zo'n 'shégué', zo'n straatschoffie dat voor galg en rad opgroeit, maar Roger heeft ook een eensnarige gitaar gemaakt van een blikje en een stukje hout, dat hij op geniale wijze bespeelt. In de film zien we hoe Roger op 13-jarige leeftijd met zijn zelfgeknutselde 'satongé' aanspoelt bij Ricky en zijn muzikanten, en opgenomen wordt in Staff Benda Bilili. De muzikanten in hun Mad Max rolstoelen blijken in de straten van Kinshasa een belangrijke sociale functie te hebben, ze beschermen straatkinderen die anders aan de wolven zijn overgeleverd.

Na het zien van de film hoop je vooral dat Ricky cum suis hun gedroomde centrum voor Congolese straatmuzikanten kunnen oprichten in thuishaven Kinshasa. Wellicht verdienen de rolstoelmuzikanten met hun cd's en concerten in de toekomst ook voldoende geld om hun kinderen naar school te laten gaan.

© Trouw 2010, op dit artikel rust copyright.

Film en concerten in Nederland

De vertoning van 'Benda Belili!' in Cannes fungeert tevens als aftrap voor een toernee die de Congolose band deze zomer door Frankrijk maakt. Voor 2011 staan concerten in Nederland geboekt. Na de eerste succesvolle vertoning in Cannes is de documentaire deze week ook aangekocht voor distributie in de Nederlandse bioscoop.

Muziek

27 november 2009

Stan Rijven

Contrabanda! put muzikale inspiratie uit emigratie

Contrabanda! muziekfestival© Trouw

- print
- stuur artikel door

Op het Contrabanda!-festival laten musici van verschillende komaf een ander geluid horen.

Grote steden zijn culturele smeltkroezen waar de soundtrack van de toekomst wordt geboren. Vanuit die gedachte vindt deze week het vierde festival Contrabanda! plaats met bands uit Barcelona, Berlijn, Kinshasa en Amsterdam. Ze bezitten alle 'lef met een groove', variërend van Caro Emerald, die met 'Back it up' de leukste single van 2009 maakte, tot de Congolese sensatie Staff Benda Bilili.

'Contrabande' betekent smokkelwaar, 'Contrabanda' staat voor andersoortige producten van intensief grensverkeer. Volgens organisator Rob van den Bosch draait zijn festival op inspiratie door emigratie. „Het gaat om muzikanten van uiteenlopende komaf, die elkaar voor het eerst in een grote stad ontmoeten en tot iets nieuws zijn gekomen. Want juist in grote steden met al die nationaliteiten zit de creatieve openheid in de lucht.”

Ook muzikaal hebben ze veel gemeen: „Alle bands hebben iets met reggae en ska, werken met blazers en spelen feestmuziek. Daarmee leveren ze de fijne specie voor het leven in een metropool”, aldus Van den Bosch.

Dat er grote behoefte bestaat aan andere dan de geijkte geluiden en formules, bewijst het succes dat Kytman afgelopen jaar oogstte met zijn mix van Franstalige rap met een blazerssectie en strijkkwartet. Een frisse aanpak, die op Contrabanda! vanzelfsprekend is. „Hoewel we in Europa wonen met zoveel verschillende culturen en talen, richten radio en televisie zich bijna uitsluitend op Engelse en Amerikaanse pop. Dan is het een uitdaging daar iets tegenover te stellen, om te laten zien hoe het elders toegaat.”

Zoals in Berlijn waar Rotfront vandaan komt. Ze spelen een straffe mix van reggae, balkan, hiphop, cumbia en punk. Zulu 9.30 uit Barcelona mengt salsa met reggae, samba, hiphop en flamenco. Bij de

Amsterdamse band Hotel hoor je de wereld draaien wanneer ze uitpakken met hun onweerstaanbare fusie van americana, bolero, jazz en ska. De groep bestaat uit negen nationaliteiten.

De Congolese band Staff Benda Bilili ontving eerder deze maand in Kopenhagen de prestigieuze Womex Award voor het debuutalbum 'Très très fort'. Een hele prestatie voor een stel gehandicapte straatmuzikanten, die tot voor kort met moeite hun kostje bij elkaar scharrelden met de verkoop van sigaretten en zeep. En met het spelen van muziek: „Meestal in de diplomatenwijk waar blanken altijd wel wat muntjes over hadden”, vertelde bandleider Ricky Likabu. „Nu spelen we weer voor blanken, maar dan op de Europese podia.” Hun sound – gebaseerd op de rumba congolaise, reggae en funk – is bijzonder wegens het snerpende getokkel op een zelfgemaakt snaarinstrument: een melkblik, wat elektriciteitsdraad en een stuk hout. Gitaar, percussie en zang completeren het geheel van de acht deels door polio verlamde muzikanten, die zich per primitieve driewieler verplaatsen. Zo werden ze in 2007 ontdekt toen Britpop-muzikant Damon Albarn voor zijn Africa Expressproject Kinshasa bezocht. Likabu geniet van de aandacht en het verdiende geld: „We gaan er een opvangtehuis voor straatkinderen van bouwen!”

© Trouw 2010, op dit artikel rust copyright.

Programma

Za 28/11 - Paradiso (Amsterdam): Cuba meets Flamenco, Zulu 9.30, Caro Emerald, RotFront, Hotel, DJ Tommi, DJ Gaetano Fabri, DJ Kareem Raïhani; zo 29/11 - Bimhuis (Amsterdam): Chiwoniso, Staff Benda Bilili, DJ mps PILOT.

De Contrabanda-karavaan toert met Zulu 9.30, Rotfront, Hotel en DJ Tommi door Nederland: zo 29/11 - Atak (Enschede), do 3/12 - Simplon (Groningen), vr 4/12 - 013 (Tilburg), za 5/12 - Tivoli (Utrecht), zo 6/12 - Paard van Troje (Den Haag).

Meer informatie op www.contrabandafestival.nl

Dromen van Europa

pop In Cannes: sterke documentaire over Congolese muzikanten 'Benda Bilili!'.

door David Kleijwegt

Het is woensdagochtend tien uur en de boulevard van Cannes lijkt nog in niets op de chaos van dure auto's, dranghekken, nieuwsgierige gewone stervelingen en door persmusketen omringde sterren op de rode loper die het vanavond na de première van Ridley Scotts *Robin Hood* zal worden. Maar de eerste helden van het Cannes Film Festival zijn al gearriveerd. Het zijn nogal ongewone helden in deze setting, uitgerukt voor een vroege fotosessie: kettingroken, de, doorgaans al wat oudere zwarte mannen, sommigen in een rolstoel, sommigen op krukken. De band Staff Benda Bilili, want die vormen ze samen, komt uit Congo en bestaat gro-

tendeels uit voormalige straatmuzikanten met een handicap. De stoere Roger – virtuoos op de *monochord*, een leeg blikje met daaraan bevestigd iets wat vaag op een snaar lijkt – draait zich weg van de actie en maakt een foto van het Franse strand met zijn mobiele telefoon.

Later, als ik de sterke documentaire *Benda Bilili!* heb gekeken, blijkt deze Roger het charismatische middelpunt van de groep. Zijn bijna manische blik in de camera, vooral als hij soleert, zal ik niet zo snel vergeten. En je ziet hem, een kind gestrand in de straten van Kinshasa dat de band mocht komen versterken, nog eens volwassen worden in beeld ook. De debuutfilm van Renaud Barret en Florent de la Tullaye, eveneens de ontdekkers van de groep, eindigt met de zegetocht van Staff Benda Bilili in Europa en Roger theatraal krioelend op het toneel, als was hij Jimi Hendrix zelf.

Roger is niet gehandicapt. De handicaps van de overige muzikanten spelen hoe dan ook maar een kleine rol in *Benda Bilili!*, al zijn de plaatjes van een stoet zelf in elkaar gedraaide rolstoelen door de hoofdstad van Congo vanzelfsprekend prachtig. Nee, de documentaire gaat over iets universeels: het doen uitkomen van dromen. Leider 'Papa'

Ricky Likabu (op een zeker moment adopteert hij Roger) lukt dat door middel van muziek. Fantastische opzweepende muziek, uit duizenden te herkennen door het nerveuze geluid van Roger, zoals op de cd *Très Très Fort*.

In het geval van Staff Benda Bilili heeft de droom een naam. Ze heet Europa. Terwijl straatkinderen vechten om een stuk karton om op te slapen, terwijl het tehuis voor gehandicapten van Likabu afbrandt, de verkoolde resten van een rolstoel als pijnlijk tastbaar overblijfsel, dromen de muzikanten van Europa. Waar geld is te verdienen, waar eten is te krijgen. Daar zal de lijdensweg eindigen.

Maar wanneer ze er op den duur echt terecht komen, laten de documentairemakers subtiel voelen dat er iets merkwaardigs gebeurt als een droom werkelijkheid wordt. Likabu en de andere bandleden lijken bijvoorbeeld maar moeilijk te wennen aan hun nette hotelkamers, waar ze de ene sigaret na de andere aansteken en een grappige conversatie hebben over rookmelders. Staff Benda Bilili en Europa begrijpen elkaar verkeerd, en niet alleen als het om rookmelders gaat. De kijker voelt al steeds meer heimwee naar de stoffige straten van Kinshasa, dus laat staan de band.

Het wrange is nu dat *Benda Bilili!* de band alleen maar nog bekender zal maken in Europa. Het enige wat wij kunnen doen, is de muzikanten

van Staff Benda Bilili warm verwelkomen als ze binnenkort aan een omvangrijke tournee beginnen, die volgende maand ook Paradiso en later Lowlands aandoet. Op basis van hun muziek én hun verhaal verdienen ze dat. ■

Een bijna manische blik in de camera

Ongewone helden in Cannes

De move

SUSAN VAN HENGSTUM

Gelukkige Fons

Het is de volgende stap van Otto Wichers alias Lucky Fonz III in de verovering van Nederland: zingen in zijn eigen taal. *Ik Heb Een Meisje*, al sinds jaar en dag een live-favoriet, vormt daar het eerste bewijs van. In de bandversie die, met op het hoesje natuurlijk een getekend hartje, onder meer als vinyl-single verschenen is, zijn drums en mondharmonica toegevoegd en is het tempo opgeschroefd. Op de b-kant (voor de mp3-verslaafde die het is vergeten: dat is een fenomeen van vroeger) staat het liedje nog een keer, maar dan in het Afrikaans: *Ek Het 'n Meisie*. Want ook in Zuid-Afrika probeert Lucky Fonz voet aan de grond te krijgen.

DAVID KLEIJWEGT

VINCENT KENS

MIXED

wereldmuziekmagazine

crashed @ disc naia 1007 or 10

webradio
en media-on-demand
via www.mixed.radio6.nl
www.mixedmagazine.nu

STAFF BENDA BILILI

Congolese band van 'motorcycle bad boys'

Regimekritische hiphop uit Cuba

Bassekou Kouyaté: powerplay op de ngoni

Stilte uit het Oosten: MUSO & Ray Jin

Siberië: onontdekte schatten van de steppe

Hanggai: heimwee naar Mongolië

en meer dan 40 cd-, dvd-, boek- en filmrecensies

00010
00010

Gitarist en zanger Coco Ngambali

Congolese band van 'motorcycle bad boys'

Door Ben Ackermans Foto's Joep Lennarts en anderen

Hun goede naam en een veelgeprezen album snelden hen al vooruit. Een uitgebreide Europese tournee komt er nu aan. Staff Benda Bilili, band met een straf verhaal, zette deze zomer de eerste stappen buiten Congo. *Mixed* ging in Frankrijk voorproeven.

En, o ja, vier van hen zijn door polio verlamd. Ze bewegen zich door de krikelende stad in driewielers, al dan niet gemotoriseerd.

STAFF BENDA BILILI

Professioneel en geconcentreerd

Vijf jaar later zijn de omstandigheden nog zo. Maar voor Staff Benda Bilili is er toch ook veel veranderd, met een veelgeprezen album op de internationale markt en een grote tournee in het verschiet; en afgelopen juli voor het eerst buiten Congo, als kort voorproefje. De stad Belfort had de eer van het eerste Europese optreden. Ernaar gevraagd geven de bandleden er laconiek commentaar op. 'Ging wel goed, ja. De mensen dansen. Dat hadden we eigenlijk ook wel verwacht.' Vanuit Brussel had Vincent Kenis, de producer van de cd, ontdekker van de groep én muzikaal adviseur, er andere woorden voor. Daags na het concert: 'De kracht die van het podium kwam, verraste ook mij. Ik realiseerde me plotseling hoe professioneel die mannen zijn. Zo geconcentreerd ook. Ze schuimen samen natuurlijk al jaren de straten van Kinshasa af. Daar telt het niet als je ziek voelt of geen zin hebt, maar speel je voor wat je waard bent. Dat kun je dan ook voor vierduizend man op een festival in een Franse stad. Een rockpubliek, maar het dak ging eraf.' Een vakantiecamp voor schoolkinderen is dan weer een totaal ander kopje thee. Toch vinden de zeven muzikanten van Staff Benda Bilili zich daar drie dagen later terug. Aan de rand van een gazon staan en zitten ze keurig op een rijtje. De driewielers zijn in Kinshasa achtergebleven. Groepen schoolkinderen trekken om beurten

Producer Vincent Kenis: 'In Kinshasa telt het niet als je je ziek voelt of geen zin hebt, maar speel je voor wat je waard bent. Dat kun je dan in Europa ook.'

Djunana Tanga-Suele rolt behendig over het grasveld, een lach op zijn gezicht. Na een dagje in een Frans ziekenhuis voegt hij zich weer bij zijn kameraden. Viel toch wel mee, die malaria-aanval. Zijn medemuzikanten omhelzen hem een voor een. Dan roept iemand: 'Staff!' En meteen daarop klinkt luid, unisono: 'Benda Bilili, très très fort!' Later in de middag nestelen groep en gevolg zich op een terras op het dorpsplein van Châtillon-sur-Chalaronne. Zo eenvoudig is dat nog niet, met vier rolstoelen tussen tafels en stoelen door. Maar als de biertjes, whisky en appelsap eenmaal op tafel staan, klinkt de bandnaam weer: 'Staff!' 'Benda Bilili, très très fort!' 'Zie het maar als onze strijdkreet', zal leider Ricky Likabu later zeggen. Dat komt dan mooi van pas, want de muzikanten uit Kinshasa lijken aan een veroveringstocht begonnen. Staff Benda Bilili was de buzz van het afgelopen jaar. Geen enkel optreden had de groep buiten

de Republique Democratique Congo gedaan, maar de naam zoemde al overal rond. Verplaatsen we ons even naar Kinshasa, hoofdstad van een door oorlog verscheurd land, waar overleven de hoogste kunst is. Rond de dieren-tuin vindt in 2004 een groep mannen elkaar. De oudste is al in de vijftig, de jongste nog een tiener. Ze kennen elkaar van de straat. Daar slapen ze ook vaak, in de openlucht, op een bed van *tonkara* (stukken karton), omringd door dakloze kinderen. Ze hebben er hun handeltjes; verkopen sigaretten, zeep of koekjes. Of muziek. Want spelend op straat valt bij de blanken in de diplomatenwijk Gombe altijd wel wat muntgeld te halen. De een heeft een gitaar, in Kinshasa een groot bezit, de ander een fluwelen stem. En de jongste weet een uniek geluid te ontlokken aan een zelfgemaakt instrument, bestaande uit een melkblik, een stukje hout en elektriciteitsdraad.

langs om de band vragen te stellen. Het is vooral drummer Claude Montana die de antwoorden geeft. Hij doet dat met verve. 'Ja, ook wij hebben Air France.' En: 'Oorlog? Die is er overal in Afrika.' De zes- en zevenjarigen zijn ook nog benieuwd naar de fauna van Congo. Die van acht en negen hebben weer interesse in andere dingen, bijvoorbeeld of ze in Kinshasa ook te weten zijn gekomen dat Michael Jackson dood is.

Het unieke geluid van de satonge

Gemusiceerd wordt er ook. Gitaar, bas, handtrommeltje en vijf stemmen laten samen een lome rumba opstijgen. Roger Landu zorgt voor het spektakel. Met zijn achttien jaar de benjamin van de band, soleert op zijn *satonge*, liggend in het gras. Roger kwam twaalf jaar geleden aanwaaien. Een *shege*, een dakloos straatkind. De *satonge*, het instrument dat hij zelf maakte, had hij toen al. Ricky Likabu ontfermde zich over hem en hielp hem het unieke geluid van zijn

Bandleider Ricky Likabu

Bandleider Ricky Likabu: 'We houden van de groten van de Congolese rumba, mensen als Rochereau en Franco. Hun erfenis mengen we met musique internationale.'

>> instrument te vervolmaken. 'Kijk eens wat er van hem geworden is', zegt hij trots. 'Hij is mijn spirituele zoon. Als ik ermee stop, wordt hij de leider van de band.'

Coole gast, die Roger. Rastahaar, petje, *street-wise*. Het gapende gat frontaal in zijn bovengebiet is er niet toevallig. Muzikaal is hij van alle markten thuis. Waar hij kan, pakt hij ook de gitaar op, en die avond – als op het vakantie-kamp een tienerbandje grunge speelt – zet hij zich fluks achter het drumstel. Voor de zekerheid heeft hij nog vijf beschilderde satonges bij zich in een tasje. Wie weet kan hij ze aan de man brengen. 'Ik vraag er 25 euro voor', zegt hij. 'Als ik er twee verkoop, kan ik in Kinshasa een gitaar kopen.'

Op het dorpssterras komen we van Theo Nzonza Nsituvuidi, gitarist en sopraanzanger, te weten dat hij en Likabu elkaar al lang kennen. Ze kwamen elkaar voortdurend tegen op de boot naar en van Brazzaville, de hoofdstad van het andere Congo, aan de overkant van de rivier. Twee *handicapés*, die het van de *commerce* moesten (en moeten) hebben. En daarbij in het

voordeel zijn, sinds toenmalig dictator Mobutu invaliden gedeeltelijke belastingvrijstelling gaf.

Sex Machine

Likabu, gitarist Coco Ngambali en zanger Tanga-Suele verplaatsen zich in Kinshasa alle drie met een driewieler. Die van Ngambali is zelfs een Yamaha, met motor dus. Nsituvuidi had er ook zo een. 'Maar die is gestolen. Zo is het leven. Misschien kan ik er weer een terugverdienen met de muziek.'

Likabu, Ngambali en bassist Paulin 'Cavalier' Kiara-Maigi speelden al eerder met Papa Wemba. Maar toen de koning van de zoetgevooisde rumba in Europa voor mensenhandel achter de tralies ging, was dat voorbij. Feitelijk was dat voor Staff Benda Bilili het startpunt. 'We oefenen nu drie keer in de week. We hebben er een kleine repetitieruimte voor, of we spelen in de zoo.'

De liedjes, met teksten over de sores van alledag, componeren ze beurtelings. De debuutplaat laat niet alleen de padden uit de dierentuin horen, maar ook een zeer eigen groepsgekluisd en een weldadige variatie. Er is trage meerstemmige

rumba, funk, een snuf reggae, ritmiek uit het Congolese achterland. Likabu: 'We houden van de groten van de Congolese rumba, mensen als Rochereau en Franco. Hun erfenis mengen we met *musique internationale*.' Een grote streep vóór heeft daarbij James Brown. Ricky Likabu smaakte het genoeg de grootmeester van de funky soul in 1974 in Kinshasa te zien optreden. Het lied *Je t'Aime* op de cd is het duidelijkst op Browns leest geschoeid. 'Sex Machine', klinkt daarin een achtergrondstem. 'Dat slaat ook op onszelf', lacht de bandleider.

Met de klassieke interviewvorm hebben de leden van Staff Benda Bilili trouwens niet zoveel. Ze dragen het hart ook verder niet op de tong. Vriendelijk afstandelijk zijn ze eerder. Dat wordt nog versterkt door de grote zonnebrillen die de meeste bandleiden dragen. Als die eens af gaan, valt de onderzoekende, krachtige blik op. Alsof de ogen willen zeggen: Met ons ga je niet kuieren. 'Nee, ik voel me helemaal niet gehandicapt', zegt Likabu. 'Oké, de benen doen het niet meer. Maar het hoofd wel. En daar gebeurt het werk.' De gezonden van lijf en leden in de band duwen de rest

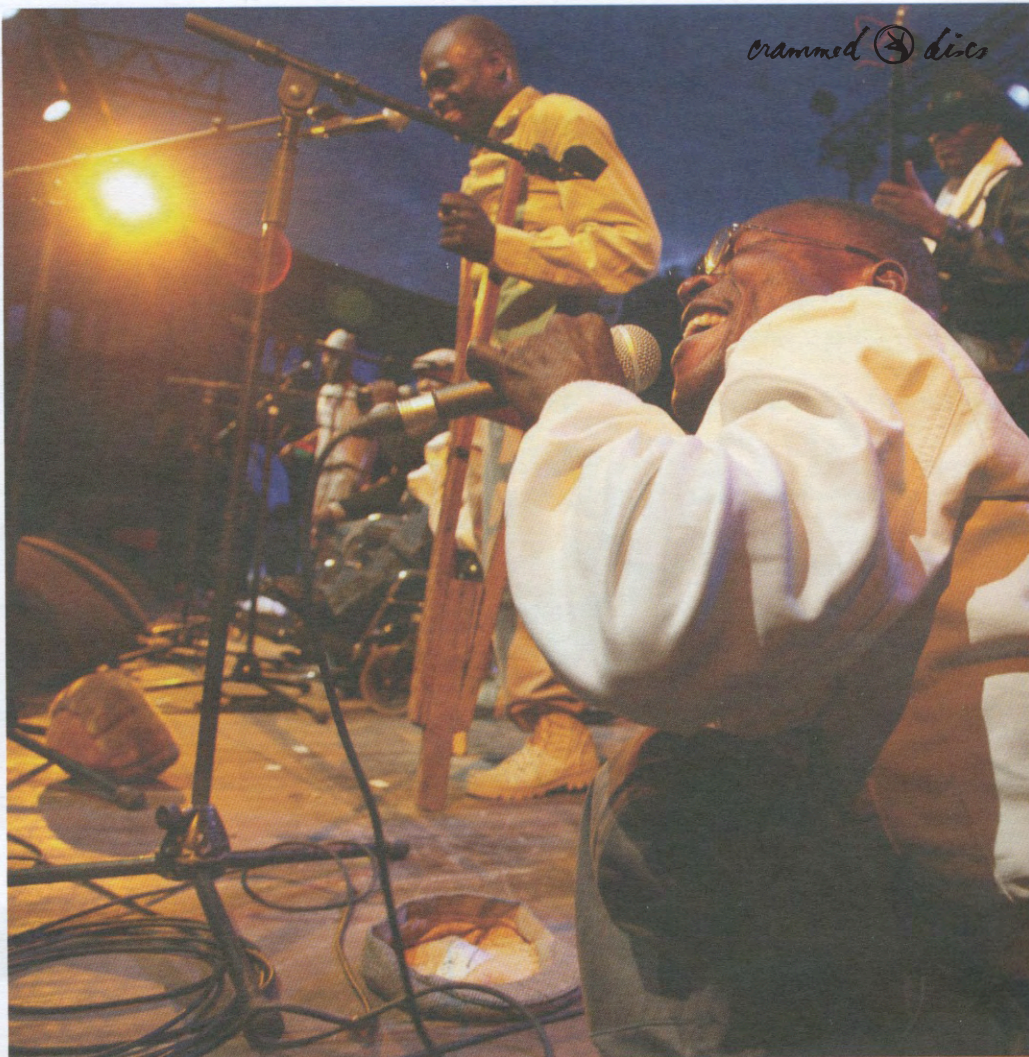
door de Franse dorpsstraatjes. Samen sterk. Dat is hier zo, en thuis ook. Daar hebben de gehandicapten zich verenigd in een krachtige organisatie, Plateforme. 'Je helpt elkaar. Logisch toch?' Aan zelig doen hebben ze niks. Een zwaar leven? In Kinshasa heeft iederéén het zwaar.

Geen doetjes, deze gasten

Staff Benda Bilili laat zich vertalen als 'kijk door de buitenkant heen'. De Franse filmmaker Renaud Barret heeft dat in ieder geval gedaan. Hij en landgenoot Florent de La Tullaye ontdekten in 2005 de band en volgen die sindsdien met de camera. Tot dusver in Congo, nu ook in Frankrijk. Het eerste verblijf hier wordt het sluitstuk van een documentaire over de band die volgend jaar moet verschijnen.

'Deze gasten zijn geen doetjes', zegt Barret. 'Vergis je ook niet in dat platform van gehandicapten. Ze innen bijvoorbeeld wekelijks geld bij winkeliers, in ruil voor bescherming. En wie niet meedoet, tja, die loopt kans zijn zaak rokend aan te treffen. Zoals de cd-hoes Staff Benda Bilili toont, als een soort motorcycle bad boys, zo wil de groep het zelf. Ze hebben wel iets van een bende. Ze roken dope, ze drinken, zitten achter de vrouwen aan. Ze hadden een percussionist, Randy. "Voor ik drumde was ik dealer", vertelde die. Hij was negen! Randy is er niet meer bij. Verdwenen. Niemand weet waar hij is.'

De avond van de volgende dag staat Staff Benda Bilili op een buitenpodium, op het binnen-terrein van een eeuwenoude boerenhoeve in de

Zanger Djunana Tanga-Suele

Documentairemaker Renaud Barret: 'Zoals de cd-hoes Staff Benda Bilili toont, zo wil de groep het zelf. Ze hebben wel iets van een bende.'

cd

Staff Benda Bilili - *Très Très Fort* [Crammed] (de cd bevat ook vier Quicktime-filmpjes met documentaire en clips)

concerten

27 november: Zuiderpershuis, Antwerpen
28 november: Rasa, Utrecht
29 november: Bimhuis, Amsterdam (in het voorprogramma speelt Chiwoniso)
Op 1 november krijgt Staff Benda Bilili de Womex Award uitgereikt tijdens de Womex wereldmuziekbeurs in Copenhagen.

links

www.staffbendabilili.com

www.myspace.com/staffbendabilili

YouTube: zoek op 'Staff Benda Bilili trailer' (trailer van documentaire Renaud Barret en Florent de La Tullaye)
YouTube: zoek op 'Staff Benda Bilili Polio' (clip van de song *Polio*)

YouTube: zoek op 'Staff Benda Bilili Na Lingui Yo' (de *satonge* in hoofdrol)

Zie ook www.mixedmagazine.nu om de filmpjes direct te kunnen aanklikken.

buurt van Bourg-en-Bresse. Roger Landu vertoont zich in een outfit van kaki driekwartsbroek, hoge canvas schoenen, hip trainingsjack en een roodzwarte bandana onder een cowboyhoed. De vier oudere mannen, in overhemd en/of colbert, zijn in hun rolstoelen vooraan geposteerd. Vijf, soms zesstemmig is de zang. Het ritme is rotsvast in handen bij de vervaarlijk ogende bassist Cavalier en drummer Montana. De laatste bespeelt een kit van bamboe, hout en stukjes oud ijzer. Opdat het niet verschuift, zit het met touwtjes vast aan zijn stoeltje. De blote rechtervoet pompt wel op een heus pedaal, zijn trots. 'Gekregen van Tony Allen (drummer van Fela Kuti; red.), toen die in Kinshasa was.' Drie kwartier heeft Staff Benda Bilili slechts. Genoeg om het publiek – eerder vijftig- dan veertig-plus deze keer – los te krijgen. Zanger Djunana Tanga-Suele laat zich uit zijn rolstoel zakken en danst op zijn achterwerk, met de houten krukken demonstratief in de lucht. En weer klinkt het: 'Staff!' 'Benda Bilili, très très fort!' Niemand die het tegenspreekt.

Roger Landu (18) met de door hemzelf ontworpen *satonge*

WORLD MUSIC CHARTS EUROPE

crammed & discs

TOP 20 mei 2009

copyright: www.worldmusicnight.com

- 1⁽³⁾** **TRÈS TRÈS FORT**
Staff Benda Bilili, DR Congo (*Crammed*)
- 2⁽²⁾** **SEYA**
Oumou Sangaré, Mali (*World Circuit*)
- 3⁽¹³⁾** **ECLIPSE**
Lura, Portugal/Kaapverdië (*Lusafrika*)
- 4⁽⁸⁾** **CANÇÃO AO LADO**
Deolinda, Portugal (*World Connection*)
- 5⁽¹⁾** **COBA COBA**
Novalima, Peru (*Cumbancha*)
- 6⁽⁴⁾** **SENO**
Ba Cissoko, Guinee (*Stern's*)
- 7⁽¹⁵⁾** **IMAM BAILDI**
Imam Baildi, Griekenland (*Pasio Turca/Capitol*)
- 8⁽¹⁶⁾** **THE ROUGH GUIDE TO AFROBEAT REVIVAL**
Diverse artiesten (*World Music Network*)
- 9⁽⁹⁾** **CALL MY NAME**
Raffaello Simeoni, Mauretanië/VS (*Real World*)
- 10⁽⁻⁻⁾** **PHOLA**
Hugh Masekela, Zuid-Afrika
(*Times Square Records*)
- 11⁽¹¹⁶⁾** **LEMAN**
Blick Bassy, Kameroen (*World Connection*)
- 12⁽⁻⁻⁾** **KOLEKTIV**
Jaune Toujours, België (*Choux de Bruxelles*)
- 13⁽⁴⁷⁾** **LIBERTÉ**
Khaled, Algerije (*Barclay*)
- 14⁽⁻⁻⁾** **KOALAS DESPERADOS**
Koalas Desperados, Duitsland/Div.
(*Rootdown Records*)
- 15⁽⁻⁻⁾** **SIBI**
Becaye Aw, Mauretanië (*EtniskMusikkclubb*)
- 16⁽¹³¹⁾** **WITHIN MY WALLS**
The Idan Raichel Project, Div. (*Cumbancha*)
- 17⁽⁵⁾** **LUMEN**
NO blues, Nederland/Israël (*CRS*)
- 18⁽¹⁰⁾** **AHORA**
Almasäla, Spanje (*Ventilador*)
- 19⁽¹⁹⁾** **ROSA DE PAPEL**
Marisa Sannia, Italië (*Felmay*)
- 20⁽²²⁾** **KALI SULTANA**
Titi Robin, Frankrijk (*Naïve*)

www.wmce.de

www.worldmusicnight.com

Nixed - zomer 2009 nieuws 07